

Helyi gazdaságfejlesztési lehetőségek a Velencei-tónál

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Wirth Gábor

Gödöllő

2017

A doktori iskola

megnevezése: Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola

tudományága: Regionális tudományok

vezetője: Dr. Hajdú Zoltán
egyetemi tanár, DsC
Szent István Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet

Témavezető: Dr. habil. Tóth Tamás
egyetemi tanár, PhD
Szent István Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető jóváhagyása

TARTALOMJEGYZÉK

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, A KITŰZÖTT CÉLOK	4
2. ANYAG ÉS MÓDSZER	8
3. EREDMÉNYEK.....	10
3.1. A velencei-tó gazdaság- és turizmusfejlesztésének diakrón vizsgálata.....	10
3.2. A szuburbanizáció hatásai a vizsgált településekre	12
3.3. A Velencei-tó turizmusfejlesztésének rendszerszemléletű vizsgálata.....	18
4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	27
5. A KUTATÁSI TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE	28

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, A KITŰZÖTT CÉLOK

Az 1980-as években még Magyarország legsikeresebben fejlesztett üdülőhelyei közé tartozott Velencei-tó turizmusában az 1990-es évektől nagy visszaesés figyelhető meg, ami a vendégéjszakák és az átlagos tartózkodási idő csökkenésében, az 1960-as évektől sikeresen fejlesztett kempingturizmus hanyatlásában és a turisztikai infrastruktúra folyamatosan romló állapotában nyilvánult meg. Az elmúlt néhány évben számos olyan fejlesztés történt a Velencei-tó településein, ami a jövőben megalapozhatja a település turizmusát, ennek ellenére a várva várt siker még mindig várat magára.

Disszertációm fontos célja volt feltárni a Velencei-tó településeiben lezajlott társadalmi és gazdasági folyamatokat, és választ kapni arra a kérdésre, hogy milyen típusú fejlesztések jelenthetik a térség jövőjét. Disszertáciomban a Velencei-tó településeinek fejlesztési lehetőségeit a rendszerszemlélet szerint, egységes gazdasági térként vizsgáltam.

Az értekezés további célja abban állt, hogy összefoglalja és áttekintse a vizsgált térség fejlesztésével és fejlődésével kapcsolatos dokumentumokat, aminek a segítségével nem csupán a Velencei-tó településeinek történetébe és funkcióinak változásába nyerhetünk bepillantást, hanem kronologikusan is áttekinthetjük a helyi gazdaságfejlesztési elképzeléseket, megvalósulásukat és gyakorlati eredményeiket. Ebből következően tehát a disszertáció egyfajta hiánypótlás céljából is készült, mivel eddig még egy monográfia vagy publikáció keretein belül sem vizsgálták a Velencei-tó térségének gazdaság- illetve turizmusfejlesztését illetve fejlődését interdiszciplináris megközelítésben.

A téma interdiszciplináris jellegéből adódóan a térség gazdaságfejlesztése több szempontrendszer alapján is kutatható, amelyek közül én a turizmus helyzetének diakrón és szinkrón vizsgálatára, valamint a fejlesztési lehetőségek a rendszerszemlélet szerint történő feltérképezésére fektettem a legnagyobb hangsúlyt.

A Velencei-tó partján és környékén fekvő települések közül azokat a településeket vizsgáltam, amelyek a 2011-es népszámlálás idején a TeIR és a KSH adatai szerint kimutatható turisztikai funkcióval rendelkeztek, amit a kereskedelmi és/ vagy magánszálláshelyek/ közösségi szálláshelyekre, a vendégek számára és ebből adódóan a vendégéjszakákra vonatkozó adatok meglétéből állapítottam meg. Az előbb említett adatok a Velencei-tó alábbi települései esetén jelennek meg: **Gárdony, Kápolnásnyék, Nadap, Pákozdi, Pázmánd, Sukoró és Velence**. Az elemzés során a Velencei-tó tágabb

településkörnyezetével is foglalkoztam, mivel így lehetőségem volt feltárni a települések kapcsolatrendszerét, másrészt a közigazgatás és a területfejlesztés egyes összefüggéseit is.

Kutatásom szempontrendszerét Tóth József a települési térre megalkotott tetraédermodelljében szereplő, egymással kölcsönhatásban lévő társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti szféra alapján határoztam meg, ami átfedést mutat a turizmus a turizmuselmélet szerinti hatásainak csoportosításával, szociokulturális, gazdasági és környezeti dimenziókat megkülönböztetve.

A turizmus és területfejlesztés kapcsolatának vizsgálatakor nagy szerepet játszanak a közlekedési infrastruktúrával, valamint a turisztikai infra- és szuprastruktúrával kapcsolatos fejlesztések.

Munkám során a 2.4. fejezetben ismertetett legfontosabb kutatási kérdéseim fényében a területfejlesztés és turizmuselmélet bőséges elméleti fogalomrendszeréből szükséges volt kiemelnem a terület- illetve településfejlesztés ezen kérdések megválaszolásához szükséges szempontjait. Kutatásaim folyamán az alábbi vizsgálati szempontokra fektettem a legnagyobb hangsúlyt:

- A területfejlesztés történeti vizsgálata a Velencei-tó térségében.
- A településstruktúra vizsgálata.
- A helyi gazdaságot meghatározó tényezők vizsgálata: agglomerációs folyamatok és népességnövekedés hatásai és a helyi társadalom ezzel összefüggő jellemzői; a szezonális hatása a térség gazdaságára.
- A vizsgált települések gazdasági szerkezete.
- A települések turizmusának és turisztikai funkciójának vizsgálata, fejlesztési lehetőségek a fenntarthatóság tükrében, a térségben aktívan jelenlevő mezőgazdaság kapcsolódási lehetőségei a térség turizmusához.

A XXI. század már megvalósult és még csak tervezett fejlesztéseinek tervezésének, megvalósításának és már kimutatható hatásainak elemzését követően azt vizsgálom, hogy a térség erősségeit és a benne rejlő lehetőségeket milyen módon lehetne beépíteni a helyi- és térségi gazdaságfejlesztési gyakorlatba.

Az így kapott eredmények nem csupán a Velencei-tó térségének fejlesztését segíthetik elő, hanem megfelelő kiindulópontot jelenthetnek más tóparti települések hasonló területen dolgozó szakemberei számára is.

Tekintve, hogy „a történelem az élet tanítómestere”, kutatásom legelső kérdést az jelentette, hogy mennyiben határozza meg a történelem a Velencei-tó

településeinek fejlődését, illetve hogy melyek azok a problémák, amelyek a térség fejlesztése kapcsán már többször is előfordultak, és milyen kísérletek történtek megoldásukra. A történelem folyamán a települések településhálózaton belüli szerepköre is folyamatos változáson megy keresztül, következésképp a Velencei-tó esetében meg kell azt is vizsgálnom, mennyiben érinti az agglomerálódás a szóban forgó térséget, illetve fel kell tenni a kérdést, hogy a budapesti agglomeráció kiterjed-e már a Velencei-tóig. A kérdés megválaszolásához először az agglomeráció fogalmát kell tisztázni, amire a szakirodalomban többféle meghatározás is létezik. A kérdés a kutatás eredményei alapján történő megválaszolása várhatóan arra a kérdésre is konkrét választ fog adni, hogy mely települések alkothatnak fejlesztési szempontból egy életképes egységet a közös adottságok és lehetőségek alapján.

További kutatási kérdést vet fel, hogy a turizmus rendszerként történő értelmezéséből következően a Velencei-tó esetében van-e összefüggés a turisztikai infra- és szuprastruktúra állapota, a térség gazdasági teljesítőképessége és a térségre irányuló migráció között.

A vizsgált térségnek annak a sajátosságából kiindulva, hogy a Velencei-tavat kevés számú és nem túl magas népességszámú települések veszik körül, vizsgálnunk kell a térség két városi ranggal rendelkező települése, Gárdony és Velence városi funkcióinak összefüggéseit a térség turizmusával.

Szintén érdekes kutatási kérdés következik a térség földrajzi és gazdasági adottságaiból is: a kedvező földrajzi és közlekedés-földrajzi fekvés mellett, amelyet Budapest és Székesfehérvár közelsége határoz meg a leginkább, a folyamatosan fejlesztett közlekedési infrastruktúra jelentősen lerövidíti az utazási időt Velencei-tóhoz. Ennek az összefüggésnek a figyelembe vételével fel kellett tennem a kérdést, hogy a Budapest és Székesfehérvár közelségében található, gyorsan megközelíthető térség mennyire lesz vonzó a turisták illetve az egy napos látogatók számára.

A Velencei-tó gazdaságfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata a turizmus kiemelt szerepének köszönhetően felveti a kérdést, hogy milyen módon növelhető az idelátogatók száma.

Az előzőekben megfogalmazott kutatási kérdésekhez kapcsolódva a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: Közigazgatási, jogi értelemben a Velencei-tó települései nem sorolhatók Budapest agglomerációs övezetébe, ám a gazdasági, népességmozgási adatok alapján az agglomerációs hatás olyan erős, hogy gazdasági értelemben a Velencei-tó térségét már agglomerációnak tekinthetjük.

H2: A Velencei-tónál erős összefüggés figyelhető meg a turisztikai infra- és szuprastruktúra állapota és fejlesztése, a térség gazdasági potenciálja és az agglomerációs hatásként is azonosítható egyre növekvő beköltözések között.

H3: A Velencei-tó településeinek turizmusfejlesztési sikerét nem befolyásolja nagy mértékben Gárdony és Velence városi funkcióinak bővítése.

H4: A Velencei-tó turizmusa még nagyarányú fejlesztésekkel sem volt képes áttörni a térség földrajzi és gazdasági adottságaiból származó korlátokat.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A szakirodalom feldolgozása kutatásom nélkülözhetetlen kiindulópontját jelentette, de nem hanyagolhattam el és a statisztikai adatok összegyűjtését sem, különös tekintettel a KSH és a TeIR adatokra. Egy település vagy térség fejlődése csak történelmi síkon értelmezhető, hiszen minden fejlesztés eredménye csak később mutatkozik meg és hosszú távú hatásai csak évtizedes vagy évszázados távlatokban értelmezhetőek, ezért a vizsgált települések fejlesztésének történelmi nézőpontú elemzésével kezdtem el munkámat.

A demográfiai és gazdasági folyamatok elemzésében és megjelenítésében a Geomarket GIS térinformatikai szoftvert használtam fel, ami az eredmények kronologikus összehasonlítását is lehetővé tette.

Tekintve, hogy a Velencei-tó településein a kisvállalkozások vannak döntő többségben, helyzetüket és tapasztalataikat a lokális gazdaságról a Velencei-tó partján fekvő településeken – Gárdonyban, Velencén, Sukorón, Pákozdon –, valamint a Velencéhez szorosan kapcsolódó Kápolnásnyéken működő 60 kiskereskedelemben, illetve vendéglátásban tevékenykedő kisvállalkozás tulajdonosával, illetve üzletvezetőjével készített, a helyszínen személyesen elvégzett kérdőíves kutatáson keresztül vizsgáltam.

A turisztikai szolgáltatásokkal, attrakciókkal kapcsolatos elégedettséget, a helyi termékek ismertségét, a Velencei-tóra látogatók utazási és tartózkodási szokásait, valamint a fejlesztések megítélését a legnagyobb közösségi portálon 2016. július 10-e és 2017. január 18-a között végzett online kérdőíves felmérésemmel vizsgáltam (n=308).

A Velencei-tó településeinek turisztikai funkciójának mérésére kidolgoztam a turisztikai funkció index vizsgálatot. A vizsgált települések turisztikai funkcióit a következő mutatórendszer alapján határoztam meg:

- vendégéjszakák száma
- turisták/ lakosság aránya
- szálláshelyek száma: kereskedelmi és magánszálláshelyek számának összege
- szállásférőhelyek száma: kereskedelmi és magánszálláshelyek férőhelyei számának összege
- szálláshely-kihasználtság: férőhelyek száma*365/vendégéjszakák száma

- vendéglátóhelyek száma: éttermek, büfék száma + italüzletek és zenés szórakozóhelyek száma
- külföldi vendégek száma: külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken+ külföldi vendégek száma a magánszálláshelyeken
- átlagos tartózkodási idő: vendégéjszakák/vendégek száma

Az adatgyűjtést és a meghatározott mutatókhoz szükséges számtani műveletek elvégzését követően mutatónkénti rangsorokat alakítottam ki, melyeknek összegzésével kialakult a települések turisztikai funkció szerinti rangsora.

Kutatásaim során a kvantitatív módszereket kvalitatív módszerekkel egészítettem ki. Terepmunkám során azokkal a személyekkel és vállalkozásokkal készítettem strukturált interjút, amelyek meghatározzák a Velencei-tó településeinek gazdasági fejlődését.

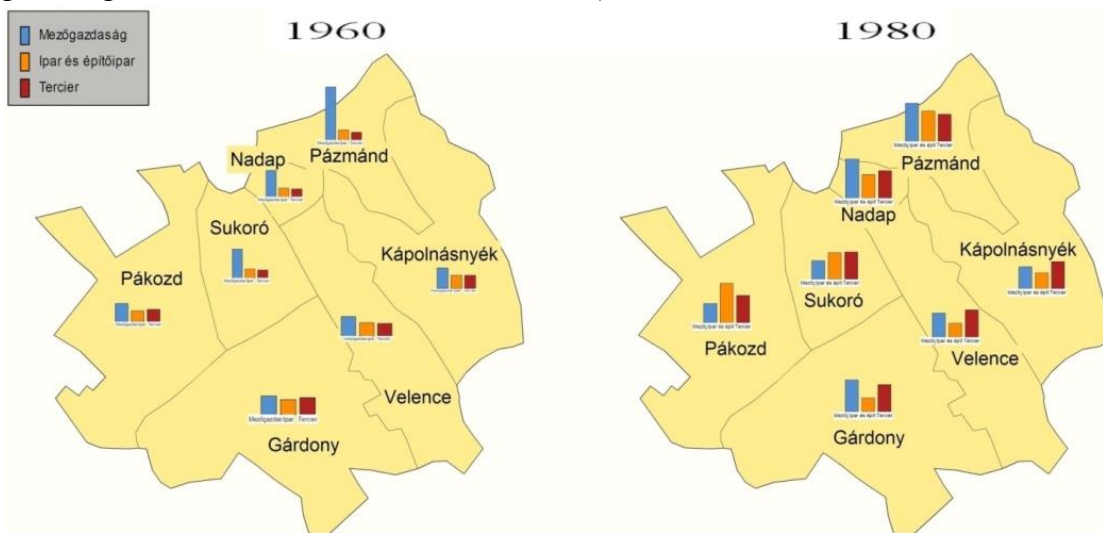
A kutatási eredmények elemzése után SWOT-analízissel tártam fel a térség erősségeit, gyengeségeit, valamint az ezekhez kapcsolódó lehetőségeket és kockázatokat.

3. EREDMÉNYEK

3.1. A Velencei-tó gazdaság- és turizmusfejlesztésének diakrón vizsgálata

A Velencei-tó térségének kutatása kapcsán a diakrón vizsgálat számos olyan problémát hozott felszínre, amelyek a mai napig aktuálisak. Az eredetileg mezőgazdasági funkciójú települések, Gárdony és a ma hozzá tartozó Agárd, valamint Velence a turizmusnak köszönhetően fejlődött várossá. A turizmus megjelenése nemcsak a települések arculatát, hanem gazdasági szerkezetét is átformálta.

A mezőgazdaság és az ipar mellett az 1970-es évektől tehát a Velencei-tó településein egyre fontosabbá vált a turizmus, amit bizonyítanak a foglalkoztatási adatok változásai is. Ha az aktív keresők szektoronkénti megoszlását az 1960-as és az 1980-es népszámlálás adatai alapján szerkesztett térképek segítségével összehasonlítjuk, képet alkothatunk a térség települései gazdasági szerkezetének változásairól. (1. ábra)

1. ábra: Az aktív keresők megoszlásának változása a Velencei tó településein az 1960-as és az 1980-as népszámlálás alapján.

Forrás: Saját szerkesztés a Geomarket szoftverrel a TeIR adatai alapján.

Az aktív keresők szektoronkénti megoszlását vizsgálva az 1960-as népszámlálás évében a Velencei-tó településein kivétel nélkül a mezőgazdasági funkció dominál. A térkép alapján úgy tűnik, hogy a minél nagyobb az adott település tótól való távolsága, annál erősebb a mezőgazdasági funkciója.

Ezekhez a településekhez napjainkban is kiváló termőhelyi adottsággal rendelkező szántóterületek tartoznak.

Az 1980-as állapotot vizsgálva az iparban dolgozók számának növekedése mellett még azt is megállapíthatjuk, hogy a mezőgazdasági szektor súlya az összes településen csökken, ezzel párhuzamosan a terciér szektor folyamatos növekedésnek indult. Az ekkor már turisztikailag jelentős szerepet játszó Velencén, az északi parton fekvő Sukorón és a térségi kereskedelmi központ szerepét betöltő Kápolnásnyéken az aktív keresők többsége egyaránt a terciér szektorban talált megélhetést.

Ez a foglalkoztatási struktúra arra enged következtetni, hogy a Velencei-tó közelsége alapjaiban határozta meg a térség gazdasági szerkezetét. Az erős mezőgazdasági funkciójú települések, Nadap és Pázmánd a tó partjától távolabb helyezkednek el.

A térség legnépesebb településén az aktív keresők szektoronkénti megoszlása nagyon érdekesen alakult. 1980-ban Gárdonyban a legtöbben a mezőgazdaságban és a terciér szektorban dolgoznak. A tó településeinek Budapest és Balaton közötti fekvése a Balaton tehermentesítésének a lehetőségét is megteremtette a fejlesztéssel foglalkozó szakemberek fejében, a megnövekedett hétvégi és kirándulóforgalom kiszolgálásához azonban a tó déli partján fekvő településeken már meglévő már megfelelőnek mondható alap infrastruktúra mellett a turisztikai infra- és szuprastruktúra nem bizonyult elégségesnek. A turisztikai infrastruktúra a korlátozott strandférőhelyek és a strandokon szűkösen rendelkezésre álló létesítmények miatt nevezhető hiányosnak, az elsődleges szuprastruktúrához tartozó szálláshely-szolgáltatás a már ismertett és elemzett adatok alapján jellemzően a kempingekre és az alacsonyabb kategóriájú szállástípusokra épült. A vendéglátóipari ellátás fejlődése érdekes képet mutat. (1. táblázat)

1. táblázat: A vendéglátóhelyek alapterületének változása a Velencei-tó településein, 1970, 1980, 1985, 1990

Vendéglátóhelyek alapterülete (m ²)	Gárdony	K.nyék	Nadap	Pákozsd	Pázmánd	Sukoró	Velence
1970	2897,	898,	95,	641,	233,	87,	1965,
1980	4117,	819,	93,	469,	233,	89,	3160,
1985	6307,	805,	93,	469,	233,	101,	7389,
1990	5002,	884,	93,	920,	180,	105,	2126,

Forrás: saját szerkesztés a TeIR adatai alapján.

A vendéglátóhelyek alapterülete Gárdonyban és Velencén 1970-től 1985-ig dinamikus fejlődést mutat, 1985-től azonban 1990-ig csökkenő tendenciát figyelhetünk meg, Kápolnásnyéken, Pákozdon és Sukorón azonban növekedést állapíthatunk meg. A vendéglátóhelyek alapterületére vonatkozó adatokat a vendéglátóhelyek számával kiegészítve világossá válik, hogy Gárdonyban és Velencén az 1990-es adatsorban megjelenő csökkenés a Gárdonyban 14, Velencén pedig 10 vendéglátóhely megszűnésével esik egybe.

A Gárdonynál és Velencénél jóval szerényebb turisztikai funkciót betöltő kisebb települések közül 1990-re csak Pázmádon szűnt meg egy vendéglátóhely. A vendégek száma az idegenforgalmi szálláshelyeken az 1980-as és az 1985-ös évet összehasonlítva Gárdonyban 30527-ről 45483-ra emelkedik, Velencén pedig 1149 és 28777 fővel a kiskereskedelmi forgalommal párhuzamosan még látványosabb növekedést mutat. (2. táblázat)

2. táblázat: A kiskereskedelmi boltok alapterületének változása a Velenceitónál. (1970, 1980, 1985, 1990)

Kiskereskedelmi boltok alapterülete (m ²)	Gárdony	K.nyék	Nadap	Pákozsd	Pázmánd	Sukoró	Velence
1970	1982,	1509,	113,	669,	308,	170,	856,
1980	3353,	1659,	113,	482,	201,	195,	1856,
1985	3660,	1951,	113,	615,	360,	179,	934,
1990	3192,	1882,	113,	461,	360,	169,	1454,

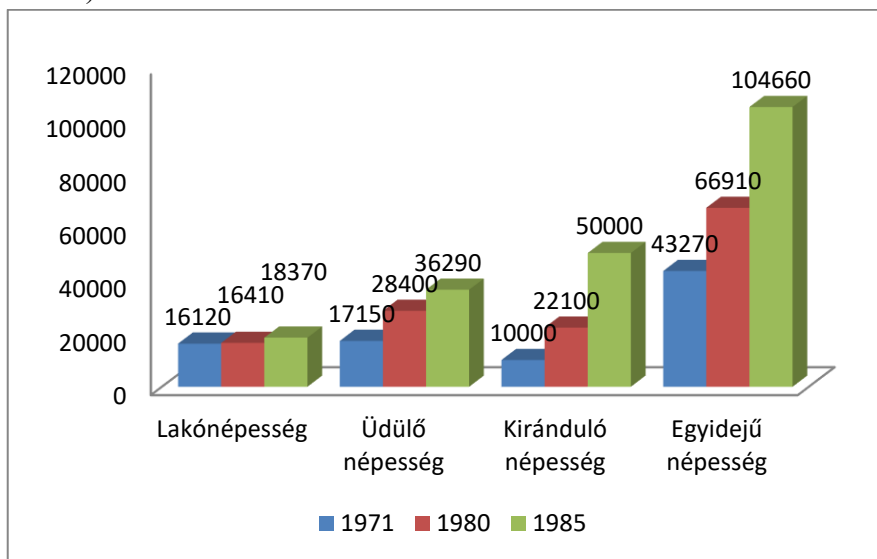
Forrás: Saját szerkesztés a TeIR adatai alapján.

A kiskereskedelmi boltok alapterülete Gárdony és Kápolnásnyék esetében 1970-től 1985-ig dinamikus növekszik, 1990-ben pedig csökkenést mutat, Velencén az 1970-1980-közötti időszak növekedése, valamint az 1990-es év adata figyelemre méltó. (2. táblázat) Itt az 1985-ös évben látható drasztikusnak tűnő csökkenést némileg ellensúlyozza az a tény, hogy Kápolnásnyék és Velence ekkor már területileg gyakorlatilag összenőttek. A csekély turisztikai szerepkörrel rendelkező Nadapon és Pázmádon, valamint a tó északi partján található Sukorón a kiskereskedelmi boltok területe a vizsgált időszakban viszonylag kiegyensúlyozott értékeket mutat.

A vizsgált adatok alapján úgy tűnik, hogy az idegenforgalmi szálláshelyek, vendéglátóhelyek, valamint a helyi kiskereskedelem adatsoraiban történő változások szoros összefüggést mutatnak, illetve hogy az idegenforgalommal kapcsolatos beruházások a helyi gazdaság egészére pozitív

hatást gyakorolnak. A Vízgazdálkodási Intézet adatai alapján a Velencei-tó lakó-, üdülő és a kiránduló népességének 1971-től 1985-ig megfigyelhető folyamatos növekedése időben egybeesik az infrastrukturális fejlesztésekkel. (2. ábra)

A vizsgált időszakban a lakónépesség 1980-ig egy kisebb, 1985-ig viszont már egy jelentősebb növekedést mutat. Ezzel párhuzamosan az üdülő népesség, tehát a Velencei-tó településein éjszakázó turisták száma is látványosan, egyenletes ütemben kezdett emelkedni. A leglátványosabb növekedés a kiránduló népesség számában figyelhető meg, ami az egynapos és valószínűsíthetően a nyári hétvégeken érkező látogatók körének bővülését jelenti. (2. ábra)

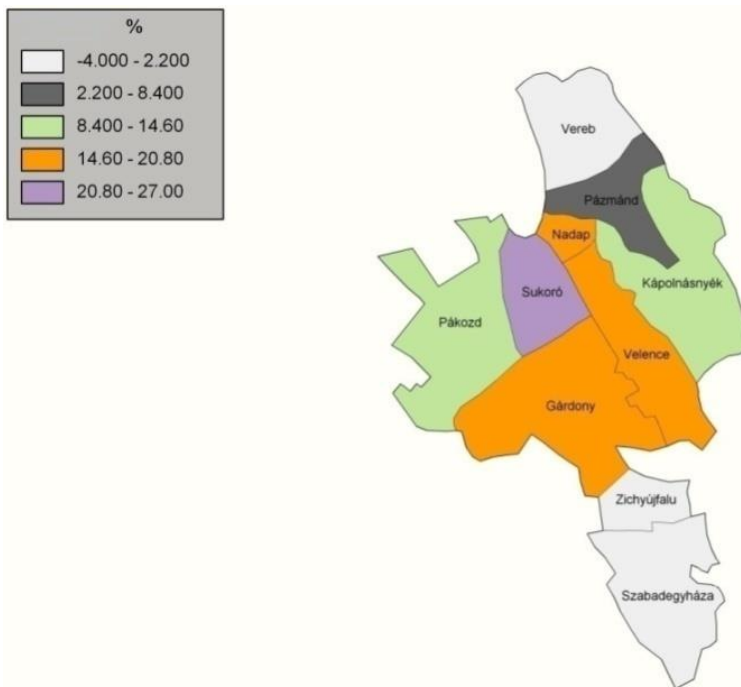

2. ábra: A Velencei-tó lakó- üdülő- és kiránduló népességének változása ,1971-1985
 Forrás: saját szerkesztés BÖKFI, 1987 alapján

A kutatási eredmények arra engednek következtetni, a vizsgált területen összefüggés figyelhető meg a turisztikai infra- és szuprastruktúra állapota és fejlesztése, a térség gazdasági potenciálja és a népességszám, üdülőnépesség és a kirándulófogalom között.

3.2. A szuburbanizáció hatásai a Velencei-tó településeire

A TeIR rendelkezésre álló adatai és a Geomarket GIS térinformatikai szoftver segítségével a Gárdonyi járás településeinek népességváltozásának alakulását vizsgáltam 2004 és 2013 között. (3. ábra)

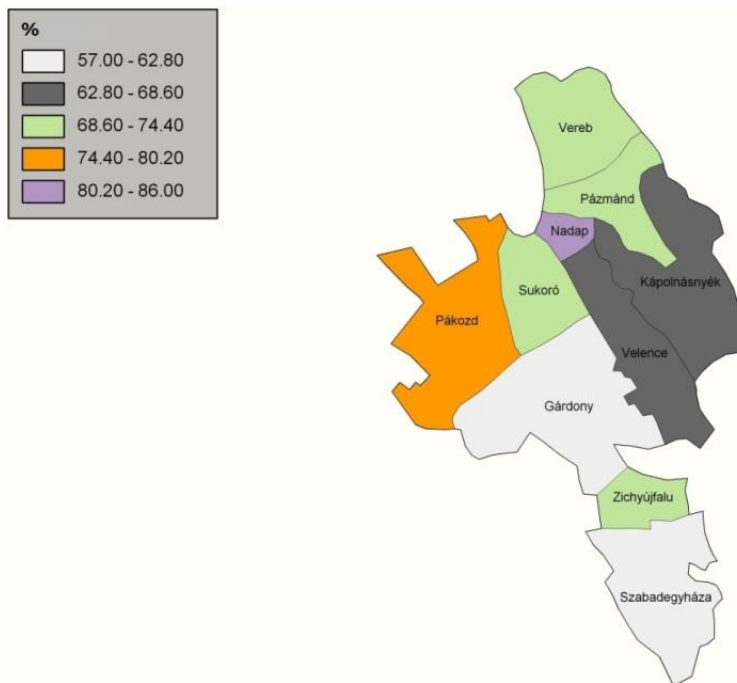
3. ábra: A népességváltozás százalékos aránya a Gárdonyi járás településein 2004 és 2013 között.

Forrás: saját szerkesztés a Geomarket szoftverrel és a TeIR adatai alapján.

Az európai és az országos demográfiai trendek ellenére a járás településeinek többségén népességnövekedést figyelhetünk meg. A legszembetűnőbb település Sukoró, ahol a 2004-es évhez képest 2013-ig 27,53%-al nőtt a lakosságszám, ami alátámasztja a szakirodalom által is felvázolt tendenciát: a Velencei-tó településeinek döntő többsége vonzó célpont a városokból kiköltözni vágyók számára. A település népességnövekedését több tényező, nevezetesen az előnyös közlekedés-földrajzi helyzet (M7-es autópálya, a Budapesthez és Székesfehérvárhoz való közelség), a vonzó táji és települési környezet és a községet is érintő szuburbanizációs folyamat is magyarázza. A vizsgált 10 év alatt Velence népessége 15,74 százalékkal, Gárdonyé pedig 17,5 százalékkal növekedett. Az említett két településen áthaladó 7-es út és a vasútvonal nemcsak a turisták számára teremtette meg a gyors közlekedés feltételeit, hanem az említett települések lakóinak is lehetőséget ad a munkahelyre, illetve iskolába történő ingázásra. A vizsgált települések népességszámának változása – ami számos településnél növekedést jelent (kivéve Zichyújfalu, Vereb és Szabadegyháza) – nem következhet tisztán a

természetes szaporodásból illetve fogyásból, mivel a KSH adatai szerint 2011-ben a természetes fogyás illetve szaporodás aránya a Gárdonyi járásban -3,8%. (www.ksh.hu) A Velencei-tó legtöbb településének népességnövekedését a migráció idézi elő, amit a KSH előbb említett demográfiai adatai, az épített négy- és többszobás lakások számának folyamatos növekedése, valamint a polgármesterekkel és az Otthon ingatlaniroda vezetőjével készített interjúk is alátámasztanak.

A Velencei-tó településein dolgozó foglalkoztatottak aránya alacsony, a lakosság jelentős része az ingázást választja, részben azért, mert a településén nem jut munkalehetőséghez, részben pedig azért, mert a közeli Székesfehérvár és Budapest kedvezőbb kereseti lehetőségeket kínál.

4. ábra: A más településeken dolgozó foglalkoztatottak százalékos aránya a Gárdonyi járás településein, 2011. Forrás: saját szerkesztés a TeIR alapján.

A Velencei-tó partjától északra fekvő Nadapon a foglalkoztatottak túlnyomó többsége más településekre jár dolgozni (4. ábra), amire az M7-es autópálya közelsége, illetve a helyben rendelkezésre álló munkalehetőségek szűkös száma is adhat magyarázatot. A polgármesteri hivatal adatai alapján a településen élő munkavállalók fő ingázási célpontja Budapest, ahova az ingázó foglalkoztatottak mintegy 50%-a jár dolgozni. A főváros mellett még Székesfehérvár, valamint a Velencei-tó közeli települései, köztük a szomszédos

Velence és Kápolnásnyék játszanak a nadapiak munkahelyi elhelyezkedése szempontjából fontos szerepet. Az előbbi a más településeken dolgozók mintegy 30 százalékának nyújt munkalehetőséget, a Velencei-tó más településein pedig az ingázók 20 százaléka dolgozik. A tó északi partján fekvő Pákozdról és Sukoróról szintén jelentős számú munkaerő ingázik más településekre dolgozni. A Velencei-tó településeiről már gazdasági szerkezetük részletesebb elemzése előtt megállapíthatjuk, hogy funkciójukat tekintve az alvótelepülések szerepkörét is betöltik, feltehetőleg azért is, mert a budapesti agglomeráció állandó növekedése miatt itt már egyre jobban érezhető a főváros vonzása. A térkép alapján úgy tűnik, hogy a járás központja, Gárdony, illetve a szintén városi rangot viselő Velence és a tó partjától kicsit távolabb fekvő, de a Velencével már lényegében összenőtt Kápolnásnyék képesek a vizsgált települések közül a legjobban a munkaerő helyben tartására.

A Velencei-tó településeinek folyamatos népességnövekedése az élet és gazdaság minden területére hatást gyakorol. A lakosság folyamatos növekedése megváltoztatja a Velencei-tó településeinek társadalmi szerkezetét, a helyi társadalom az újonnan beköltözők jelenlétével kétarcúvá válik. Tovább árnyalja ezt a képet, hogy a beköltözők legnagyobb része más településekre, többnyire Budapestre vagy Székesfehérvárra ingázik, mivel a kedvező közlekedés-földrajzi helyzet lehetővé teszi a más településeken történő munkavállalást is.

Az újonnan beköltözőkben a helyi identitástudat sem annyira meghatározó, mint a településen született helyi lakosokban. A lokális gazdaságot tekintve új kereslet alakul ki, amit egy új típusú turista tömeg megjelenése tovább növel, akik a nyaralók tulajdonosainak vendégeiből, rokonaiból vagy baráti köréből tevődnek össze. A népességnövekedés átalakítja a települések struktúráját, morfológiai szerkezetét, az új lakóépületek létesítése infrastrukturális fejlesztéseket is szükségessé tesz, illetve új kereskedelmi és egyéb szolgáltató egységeket vonzhat a településre, ami a települések gazdasági szerkezetét is megváltoztatja. Az új típusú lakóházak, egyéb épületek illetve létesítmények megjelenése az épített környezet átalakulásával párhuzamosan a településrészek centrum-periféria viszonyaira is hatást gyakorol. Az agglomerációs folyamatként is jelentkező népességnövekedés a természetes környezetre is kihatással van: a környezetterhelés és a környezetszennyezés az agglomerációs folyamatok káros hatásai közé sorolható.

A Velencei-tó településeinek fejlődési tendenciáinak és állapotának elemzését a statisztikai és kvalitatív módszerekkel végzett vizsgálatokat követően főkomponens-elemzéssel is elvégeztem. A főkomponenst alkotó változók a következők voltak: gazdasági infrastruktúra: népesség,

önkormányzati kiépített út és köztér hossza, kiskereskedelmi üzletek száma, épített négy és többszobás lakások száma, működő vállalkozások száma. Demográfia: aktív kereső korúak aránya, nyilvántartott álláskeresők aránya, a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak aránya a népességben belül, a helyben lakó és helyben foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatottban belül. (3. táblázat)

Figyelembe véve az alacsony elemszámot hierarchikus klaszterelemzést végeztem. A klaszterelemzés során a főkomponensek felhasználásával három jól elkülöníthető csoportot tudtam létrehozni.

3. táblázat: A klaszterek elkülönülése infrastruktúra és foglalkoztatottság szerint

Klaszterek infrastruktúra és foglalkoztatottság szerint		
1. jó infrastruktúra, magas foglalkoztatottság	2. alacsony infrastruktúra, de legjobb foglalkoztatottság	3. alacsony infrastruktúra és rossz foglalkoztatottság
Gárdony	Sukoró	Kápolnásnyék
Velence		Nadap
		Pákozd
		Pázmánd
		Szabadegyháza
		Vereb
		Zichyújfalu

Forrás: Saját szerkesztés

Az elemzés eredményeképp a Velencei-tó települései két, teljesen eltérő jellemzőkkel rendelkező klaszterbe sorolhatók be, egy település, Sukoró pedig elkülönül a klasztertől. Gárdony és Velence a jónak mondható infrastruktúrával, magas foglalkoztatottsággal rendelkező települések közé tartozik, a klaszterelemzés alapján a térség statisztikailag legkimagaslóbban fejlődő része a Gárdonyi járás két városi ranggal rendelkező települése, Gárdony és Velence. Az sem meglepő, hogy a vendégéjszakák száma is Gárdonyban és Velencén a legmagasabb, amiben a vízpart, a strandok és még más turisztikai vonzerőknek is nagy szerepük lehet. A hiányosságaik ellenére meglévő városi funkciók és az infrastrukturális fejlettség illetve jó foglalkoztatottság között a Velencei-tó települései esetében is kimatatható összefüggést figyelhetünk meg.

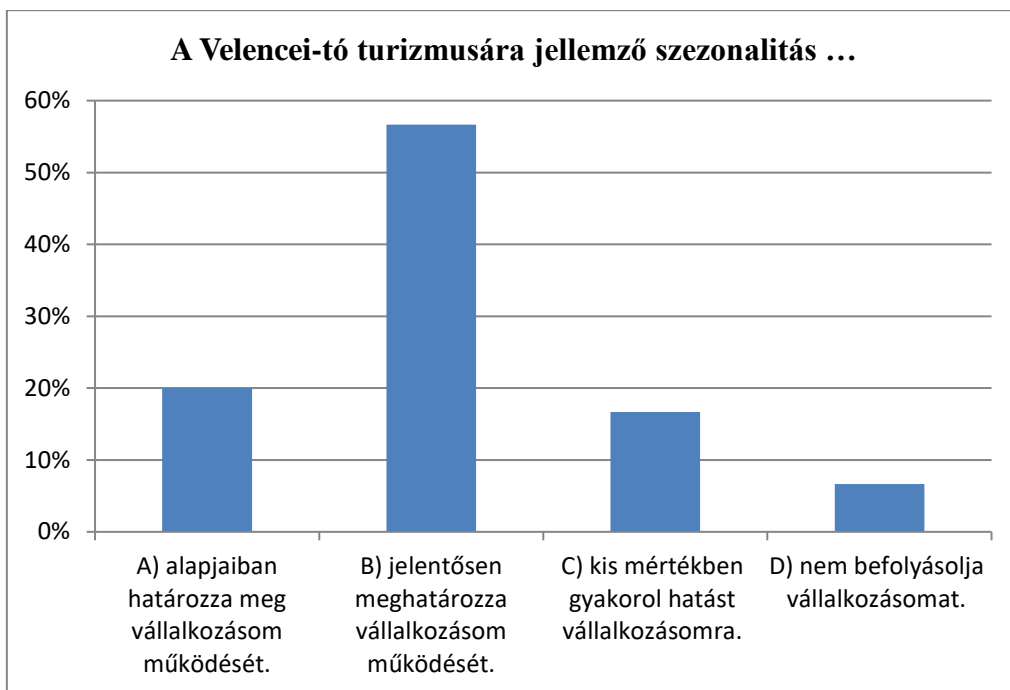
Mindezek ellenére meglepőnek és újdonságnak mondható, hogy Sukoró elkülönült a többi vizsgált településtől. A település helyi társadalma is egyedinek mondható a térségben. A településre döntő többségében jobb módú, magasan kvalifikált értelmiségi rétegek költöztek be, akik többnyire a fővárosban, illetve a közeli Székesfehérváron dolgoznak. Az infrastruktúra hiányosságai ellenére Sukoró foglalkoztatottsága figyelemre méltó, amit a település mellett elhaladó M7-es autópálya, valamint Székesfehérvár és Budapest gyors elérhetősége is magyaráz, hiszen a foglalkoztatottak 73,12 százaléka más településekre ingázik. A Velencei-tó települései közül itt a legmagasabb a beköltözők száma, Nadap mellett pedig a legalacsonyabb a nyilvántartott álláskereső száma, amire a kiváló közlekedési lehetőségek adnak magyarázatot.

A Velencével már településszerkezetileg összenőtt Kápolnásnyék, a 2002 után jelentősebb fejlődésnek indult Pákozd és a 2010-től nagyobb erőfeszítésekkel felzárkózni akaró Pázmánd a 2011-es népszámlálás évében csak a harmadik klaszterben kapott helyet, ami a jövőben feltehetőleg hamarosan változni fog. A faktoranalízis arra is rámutatott, hogy a földrajzi elhelyezkedés, az infrastruktúra és a foglalkoztatottság a vizsgált térségben szorosan összefügg.

3.3. A Velencei-tó turizmusfejlesztésének rendszerszemléletű vizsgálata

Mivel a vizsgált térség fő turisztikai attrakciója a Velencei-tó, ami jelentős számú látogatót és turistát vonz, feltételezhetjük, hogy a szezonális nem csak a térség turizmusára, hanem a helyi gazdaság egészére is jelentős hatást gyakorol.

A szezonális helyi vállalkozásokra gyakorolt hatása szintén kérdőíves vizsgálatom részét képezte, melynek során a turizmus és a helyi gazdaság kapcsolatának mértékéről is képet alkothatunk. (5. ábra)

5. ábra: A szezonális hatása a Velencei-tó kisvállalkozásaira, 2015
 Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves kutatás alapján (2015, n=60)

A Velencei-tó partján fekvő településeken működő vizsgált kisvállalkozások esetében a szezonális hatást 20 százalékuknál, tehát minden ötödik kisebb cég esetében alapjaiban, 56,7 százalékuknál jelentősen, 16,7 százalék esetében pedig kis mértékben gyakorol hatást a vállalkozás működésére. A megkérdezettek csupán 6,7 százaléka gondolja úgy, hogy a turisztikai forgalom szezonális hullámszerűsége nem befolyásolja vállalkozása működését, ami azt jelzi, hogy a helyi vállalkozások működésének sikere szorosan összefügg a helyi turizmus fejlesztéseinek eredményeivel.

A turisztikai vállalkozások alapvető problémája a szezonális kérdés. Gárdonyi polgármestere is megerősítette, hogy a szezonális hatást gyakorol a település életére, nem kizárólag a turizmusra, hanem a térség egészének gazdaságára is rányomja bélyegét.

A szezonális hatásaihoz a fejlesztésben érintett szereplők a legkülönbözőbb módon viszonyultak, ennek ellenére közös törekvést jelent a turisztikai szezon különböző fejlesztésekkel illetve programokkal történő meghosszabbítása. A programkínálat bővítésére, fesztiválok szervezésére a XXI. században számos kísérlet történt, ezenkívül a Velencei-tó partján két wellness-szálloda is megnyitotta kapuit.

A kérdőíves kutatás eredményei alapján nem volt igazolható a térségre jellemző szezonális mértékének csökkenése - ami több fejlesztési tervezet fontos célkitűzését jelentette -, a válaszadók elsöprő többsége, 90,2 százaléka továbbra is nyáron keresi fel a tavat, bár 24 százalékuk tavasszal, 20,8 százalékuk ősszel is látogató volt, ám mindössze 8,4 százalékuk járt ott télen is.

Habár a szezonális hatásait látványosan nem csökkenthette, a Velencei-tavat látogatók körében végzett online kérdőíves kutatás eredményei szerint mégis népszerűnek bizonyult a Velencei-tó körül vezető kerékpárút, ami a válaszadók 41 százaléka számára jelent kedvelt időtöltést a Velencei-tónál.

Amellett, hogy a zajos fővárosból sokan költöznek ki a nyugodtabb Gárdonyba, Velencére, Kápolnásnyékre, Pákozdra, Sukoróra, Nadapra vagy Pázmándra, létezik ezekben a falvakban egy nem klasszikus turista tömeg, a „víkendházasok”, akik a hétvégét vagy szabadidejüket töltik el a településeken, szálláshelyeiken számos vendég megfordul. Habár a rokonok, barátok természetesen nem fizetnek a szállásért, de vendéglátóikkal együtt pihenésre szánt költségeik egy részét helyben költik el, idejük egy részét pedig a helyi látnivalókra fordítják.

A Velencei-tó települései turisztikai funkciójának súlyát a turisztikai funkció értékkel vizsgálom. A térség települései közül csak azoknak volt indokolt az elemzése, amelyek rendelkeznek kereskedelmi és/vagy magánszálláshelyekkel. Turisztikai funkcióról az alábbi települések esetében beszélhetünk: Gárdony, Kápolnásnyék, Nadap, Pákoz, Pázmánd, Sukoró, Velence. A mutatókat a KSH és TeIR rendszerekben gyűjtött adatokból határoztam meg. A kijelölt indikátorokból egy viszonylag objektív, a vizsgált funkciót megbízhatóan mérő és települési rangsorok felállítására alkalmas mutatórendszer megalkotása volt a célom, még akkor is, ha a valóságot csak némi torzítással mutathatja számunkra az eredmény, mivel például a turizmuskutatásban a „kirándulók” számának mérése a mai napig még megoldatlan, így az éjszakázásokat véve alapul főként a turisták számára támaszkodhatunk. A vizsgált települések turisztikai funkcióit a következő táblázatban (4. táblázat) határoztam meg.

4. táblázat: A Velencei-tó településeinek turisztikai funkció indexe, 2011

	Gárdony	Pákozd	Pázmánd	Sukoró	Velence	Kápolnásnyék	Nadap
Indikátor:							
vendégejszakák száma	95308	772	259	1883	105040	1810	167
turisták/lakosság aránya	394,2	8,29	4,42	83,2	832,9	20,71	4,2
szálláshelyek száma	258	10	1	31	170	18	2
szállásférőhelyek száma	4960	47	6	205	4070	195	8
szálláshely-kihasználtság	18,99	22,22	8,45	39,73	14,14	39,32	17,48
vendéglátóhelyek száma	145	15	3	7	111	17	3
külföldi vendégek száma	3817	8	7	42	3541	52	5
átlagos tartózkodási idő	2,38	2,94	2,84	1,72	2,24	2,37	7,26
Indikátorok szerinti rangsor:							
vendégejszakák száma	2	5	6	3	1	4	7
turisták/lakosság aránya	2	5	6	3	1	4	7
szálláshelyek száma	1	5	7	3	2	4	6
szállásférőhelyek száma	1	5	7	3	2	4	6
szálláshely-kihasználtság	4	3	7	1	6	2	5
vendéglátóhelyek száma	1	4	6	5	2	3	6
külföldi vendégek száma	1	5	6	4	2	3	7
átlagos tartózkodási idő	4	2	3	7	6	5	1
Indikátorok szerinti pozíciók átlaga:	2	4,25	6	3,625	2,75	3,625	5,625
Turisztikai funkció szerinti rangsor:	1	4	6	3	2	3	5

Forrás: saját számítás és szerkesztés a TeIR adatai alapján.

A Velencei-tó háttértelepüléseinek településmorfológiai szerkezetét, gazdaságát és társadalmát a falu tóparttól való nagyobb távolsága miatt nem alakította át döntően a turizmus, mint ahogy Gárdony, Velence, Pákozd és Sukoró esetében történt. A Velencei-tó partjától távolabb fekvő települések ma csak kevésbé töltnek be turisztikai funkciót, mivel ezeken a településeken nem úgy ment végbe az a mezőgazdaságból a terciér szektorba történő struktúraváltás, mint ahogyan például Gárdony és Velence gazdasági szerkezetében, településstruktúrájában és társadalmában is tapasztalható. A turisztikai attrakcióktól való nagyobb földrajzi távolság tehát konzerválta a háttértelepülések falusias arculatát és tradicionálisan mezőgazdasági jellegét.

A külföldi vendégeket, akik fajlagosan többet költenek a hazaiaknál, szintén a Velencei-tó „fővárosa” vonzza a legjobban. Szálláshelyekkel jelenleg nem ajánlatos bővíteni a város kínálatát, ehelyett inkább a szálláshely-kihasználtságot kellene növelni. A turisztikai funkció vizsgálat eredménye némileg ellent mond Gárdony és Velence városvezetésének törekvéseivel, akik a jövőben több minőségi szálláshellyel szeretnék bővíteni a kínálatot. Kiderült az is, hogy a körülbelül csak feleakkora népességgel rendelkező Velence több kategóriában is megelőzi Gárdonyt (vendégéjszakák száma, turisták és lakosság aránya), a város legmeghatározóbb funkciója itt is a turizmus.

A kevesebb szálláshellyel, de jobb szálláshely-kihasználtsággal büszkélkedhető Sukoró és Kápolnásnyék csak közepes turisztikai funkciót töltenek be, ezeken a településeken nem a turisztikai fejlesztéseket kellene előtérbe helyezni, hanem a többi gazdasági ágazatban rejlő lehetőségeket is ajánlatos lenne vizsgálni.

A rangsorra pillantva kissé meglepő, hogy a Velencei-tó északi partján fekvő, nemzeti emlékhellyel is rendelkező Pákozd csak a negyedik helyen szerepel, hiszen a település a több természeti és történelmi turisztikai attrakcióval is rendelkezik. A település polgármestere a vele készített interjúban maga is utalt rá, hogy Pákozdon ma kevés szálláshely működik, és ezek nem érik el azt a szintet, amit ma a felső középosztály elvárna, Pákozd hátránya tehát a minőségi szállásszolgáltatás hiányából is adódik.

A Velencei-tó partjától távolabb fekvő Nadap és Pázmánd csak kevésbé töltenek be turisztikai funkciót, ezeken a településeken nem ment végbe az a mezőgazdaságból a terciér szektorba történő struktúraváltás, ami Gárdony és Velence gazdasági szerkezetét, településstruktúráját és társadalmát is átalakította. Szálláshelyeiket tekintve a tóhoz közeli kisebb települések főleg a falusi és az ökoturizmusban találhatják meg a lehetséges turisztikai fejlesztések irányvonalát.

Az átlagos tartózkodási idő rövidegsége (2 vagy 3 éjszaka) jelzi, hogy a Velencei-tóhoz látogatók többsége hétvégéjét, esetleg „hosszú hétvégéjét” tölti itt. Ez a rövid tartózkodási időtartam visszavezethető az utazási szokások megváltozására, valamint Budapest és Székesfehérvár földrajzi közelségére is.

Tekintve, hogy a Velencei-tó településein a primer szektor még mindig nagyon karakteresen jelen van, úgy vélem, hogy a turisztikai funkció bővítése is a helyi mezőgazdasághoz szorosan kapcsolódva lehetséges igazán. A helyi bortermelő vállalkozások például már most felismerték a Velencei-tó borturizmusában rejlő lehetőségeket, az ajánlatok nagy részében szerepet kap a borkóstolás, előtérbe helyezve a helyi és a környékbéli pincészetek borait.

A vállalkozások egy része már megtette az első lépéseket az ágazatok közötti együttműködés irányában, a hatékonyan működő struktúra kiépítése azonban még várat magára. A helyi boron kívül a többi mezőgazdasági terméket is lehetséges bevonni a turizmus rendszerébe. A Velencei-tó térsége kiválóan alkalmas mezőgazdasági termelésre, de ismert helyi termékek, helyi „márkák” nincsenek a köztudatban. Online fogyasztói kérdőívet kitöltők között bár legtöbbször rendszeresen keresik fel a Velencei-tavat, meglepően csekély volt a helyi termékek ismertsége (16 %). A legtöbbször (7,8 %) az Agárdi Pálinkát, illetve a helyi borokat (5,2 %) ismerték, bár számos válaszadó (6,5 %) egyéb, más terméket (szörp, lekvár, mézeskalács, kolbász) is meg tudott nevezni.

A válaszadók zömének (84,41 %) elsődleges preferenciája továbbra is a strandolás, fürdés maradt, ugyanakkor a másodlagos preferencia nem a wellness (14,3 %) vagy a vízi sportok, esetleg a gyógyturizmus (16,2 %), hanem a kerékpározás (41 %) volt. A rendezvények és a természetjárás a válaszadók csaknem 28-28%-ának volt vonzó, ugyanakkor kevésbé volt népszerű a borászatok felkeresése (13,63 %), a horgászat (12,3%), a lovaglás (2,6 %) és az egyéb tevékenységek. (5,2 %)

A Velencei-tó legnagyobb vonzerejét a statisztikai elemzések, a tóhoz látogatók körében végzett kérdőíves kutatás, valamint a kvalitatív interjúk eredményeire támaszkodva ma még mindig a tóhoz és strandoláshoz köthető tevékenységek jelentik.

A Velencei-tó magyarországi tavaink közötti turisztikai pozícióját hűen tükrözi, hogy a megkérdezettek 58 százaléka a Balatont részesíti előnyben, aminek a jóval kisebb kiterjedésű és szerényebb vonzerővel bíró Fejér megyei nyaralóhely (18%) nem lehet igazi versenytársa.

A válaszadók mintegy 47,5 %-a érkezett a fővárosból, 15,6 % az agglomerációból és mindössze 9 % az ország keleti feléből. Annak dacára, hogy a felmérés természetesen nem tekinthető reprezentatívnak, a válaszadók származási hely szerinti megoszlása szinkronban volt a szakemberek tapasztalataival.

A kérdőíves kutatás során többek között az elmúlt években történt jelentősebb fejlesztési projektek turistákra illetve egy napos látogatókra gyakorolt hatását is vizsgáltam. A tó körüli kerékpárút, a Velencei Korzó, a Velence Resort & Spa, illetve a Hotel Vital Nautis létesítésének kimutatható a helyi turizmusra és ezáltal a gazdaságra gyakorolt élénkítő hatása, viszont az is elgondolkodtató tény, hogy a megkérdezettek mintegy háromnegyedének Velencei-tónál tett látogatásainak gyakoriságát nem befolyásolták ezek a nagyobb volumenű beruházások. A fejlesztések óta a korábbival azonos

gyakorisággal látogatta a tavat a válaszadók 75,32%-a, gyakrabban 19,48%, kevesebbszer 5,2%.

A kérdőíves felmérés válaszadói szerint a Velencei-tónál új programok szervezésére, a strandok, a vendéglátás és a kiskereskedelem fejlesztésére, hatékonyabb reklámra, valamint jobb vízminőségre lenne szükség.

A fogyasztói kérdőíveket elemezve megállapítottam, hogy a Velencei-tó települései a jövőben még jelentősebb fejlesztésekre szorulnak, az oda látogatók 56 százalékának pihenése ugyanis különböző nehézségekbe ütközik, amelyek közül ki kell emelnünk a strandok zsúfoltságát és felszereltségük hiányosságait, a parkolóhelyek nem kielégítő mennyiségét, valamint a boltok, üzletek és minőségi szolgáltatások hiányát. A kérdőíves felmérés igazolta azt is, hogy Nadapra a válaszadók nem tekintenek desztinációként.

A kérdőívet kitöltő kisvállalkozások vezetőinek tapasztalatai szerint főként a településen belüli konkurencia (32,43%) -ami szóbeli elmondásuk alapján a multinacionális cégek jelenlétét jelenti- és a magas iparűzési adó (24,32%) nehezíti a legjobban a kisvállalkozások működését. A szezonális csak a megkérdezett cégvezetők 8,12 %-nak véleménye szerint okoz jelentős működési gondokat, tehát ki lehet jelteni, hogy nagy részük ennek a helyi gazdaságot jelentősen meghatározó tényező figyelembe vételével vezeti vállalkozását. A megkérdezett vállalkozók 46,34%-a a turizmus segítségével fejlesztené a helyi gazdaságot, 9,75% pedig a jobb reklámban illetve marketingben, szintén 9,75% pedig a multinacionális cégek korlátozásában látja a fejlődés lehetőségét.

A már ismertett aktuális fejlesztési tervek és kutatási eredményeim között számos ellentmondást fedeztem fel. A fejlesztési dokumentumok és a térség két legnagyobb településének vezetése a turisták tartózkodási idejét a Velencei-tónál új szálláshelyek létesítésével terveznek megvalósítani. A turisztikai funkció-vizsgálat azonban kimutatta, hogy a rendelkezésre álló szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága sem mondható optimálisnak, ami arra a tényezőre is visszavezethető, hogy a kedvező közlekedés és az agglomerációs folyamatok determinálják a térséget. Az egy napos látogatók számának növekedése a közlekedés folyamatos fejlődésének szükséges velejárója volt, mivel a Velencei-tóra történő utazás ideje Budapestről és Székesfehérvárról egyre rövidebbé vált. Ebből kifolyólag szükséges fejlesztési feladattá vált a kínált szolgáltatások és programok bővítése a Velencei-tóhoz csak egy napra látogatók számára is. A Velence Resort & Spa illetve a Hotel Vital Nautis wellness-szállodák is első sorban a hosszú hétvégéjüket kellemes körülmények

között eltölteni vágyó családok illetve párok számára bizonyultak kedvelt szálláshelynek.

Az aktuális fejlesztési tervek számos, célcsoportja és térhasználata szempontjából teljesen különböző turizmusfajtaival szeretnék bővíteni a szabadidei kínálatot, ami anyagi és egyéb erőforrások hiányában nem valósítható meg. Ehelyett a jövőben mindenképp javasolt a prioritások meghatározása, valamint az ajánlatok egymást kiegészítő, egységes márkaként történő értékesítése (pl. a kerékpár-, wellness-, illetve ökoturizmus fejlesztése).

A Velencei-tó gazdag természeti kincseinek kiaknázása az ökoturizmus fejlesztésének formájában nagyon fontos és megbecsülendő törekvésnek értékelhető a fejlesztés szereplői részéről, azonban a fogyasztói kérdőívek eredményei, a kisvállalkozásokkal végzett kérdőíves kutatás, a kvalitatív interjúk illetve a illetve a statisztikai adatok elemzése egyaránt arra enged következtetni, hogy a Velencei-tó ökoturizmusa a leghatékonyabban csak a hozzá kapcsolódó, egyéb aktív kikapcsolódást nyújtó, a természet értékeit szem előtt tartó turizmusfajtákkal egységes rendszert alkotva fejleszhető hatékonyan.

A fejlesztési tervek kidolgozását és megvalósítását tovább nehezíti, hogy a térségben kiterjedéséhez, településhálózatához és népességéhez viszonyítva túl sok szervezet foglalkozik turizmus- illetve gazdaságfejlesztéssel. A Velencei-tó turizmusának történeti vizsgálata ezzel ellentétben azt bizonyította, hogy az üdülőkörzet turizmusának sikereihez a II. világháború előtt a VETOSZ és azt követően a VIB tevékenységének köszönhetően döntően hozzájárult a térség koncentrált, egy arra megfelelő feltételekkel és hatáskörrel rendelkező szervezet általi fejlesztése, ami a jövőben akár egy erre a célra létrehozott cég tevékenységével is megvalósulhatna, mint azt a Fertő-tó példáján is láttuk.

Az eddigi fejlesztési kísérletek során az is kimutathatóvá vált, hogy csupán turisztikai attrakciók fejlesztésére irányuló pontszerű projektek segítségével nem lehet sikeresen fejleszteni a Velencei-tó turizmusát és helyi gazdaságát, ehelyett inkább átfogó fejlesztések, a gazdasági ágazatok közötti hatékony együttműködés megteremtése és értékesítési hálózatok kialakítása hozhatják meg a várva várt áttörést a térség települései számára.

3. . Új tudományos eredmények

1. Egyedülálló módon elvégeztem a **Velencei-tó településeinek átfogó és rendszerszemléletű elemzését** a területfejlesztés széles történelmi távlatából, melyre korábban nem volt példa. A kutatás során feldolgoztam és elemeztem a korabeli településfejlesztési koncepciókat és térképeket, melyek során számos olyan problémakörrel is foglalkoznom kellett, ami a mai napig is aktuális

fejlesztési kérdést jelent. A munkám során létrehozott régi és új adatbázis feldolgozása **korszerű módszerekkel és térképi ábrázolással** történt, így lehetővé vált a fejlesztések eredményeinek és a térségben lezajló gazdasági-társadalmi folyamatok kronologikus összehasonlítása.

2. Vizsgálataim alapján meghatároztam **Budapest agglomerációjának „tágabb” (újabb) értelmezését**, ami már a Velencei-tó térségét is magában foglalja. Az agglomerációs folyamat sokrétű, a Velencei-tó településeinek helyi gazdaságára és társadalmára szinte minden szegmensére kiterjedő hatásait is ebben a disszertációban elemzik először. **Az agglomerációs hatások vizsgálata** nemcsak a rendszert érő külső határok megállapításában, hanem magának a Velencei-tónak, mint egységes gazdasági térségnek a pontos lehatárolásában is segítenek. A jövő település- illetve területfejlesztési koncepciói csak akkor lehetnek eredményesek, ha számításba veszik ezeknek a bonyolult és összetett folyamatoknak a hatásait.

3. A turisztikai tevékenység erősségének meghatározásához új módszert dolgoztam ki, a **turisztikai funkció vizsgálatot**, ami olyan mutatórendszer, amely lehetővé teszi több település megbízható turisztikai rangsorolását. Tekintve, hogy a Velencei-tavi Intézőbizottság 1958-as megalakulásától a Velencei-tó településeinek legfőbb fejlesztési irányát a turizmus jelentette, a vizsgált települések turisztikai funkcióját szükséges volt kiemelten vizsgálnom.

A kutatás eredményei több helyen túlmutatnak a Velencei-tó térségén. A budapesti agglomerációs zóna kiterjedése a Velencei-tó településeire szükségessé teszi Budapest agglomerációs zónájának az újraértelmezését is. A Velencei-tó településeinek idegenforgalmi szerepkörét mérő turisztikai funkció index vizsgálat **bármely más térségre is alkalmazható**.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

H1: Első hipotézisem kutatásaim eredményeképp beigazolódott. Habár közigazgatási és jogi értelemben vizsgálva a Velencei-tó települései nem sorolhatók Budapest agglomerációs övezetébe, a gazdasági, népességmozgási és településszerkezeti változások elemzése alapján kiderült, hogy az agglomerációs hatás ma már olyan erős, hogy gazdasági értelemben a Velencei-tó térségét már agglomerációnak tekinthetjük.

H2: A kronologikus vizsgálatok azt a hipotézisemet is megerősítették, hogy a **Velencei-tónál erős összefüggés figyelhető meg a turisztikai infra- és szuprastruktúra állapota és fejlesztése, a térség gazdasági teljesítőképessége és az agglomerációs hatásként is azonosítható egyre növekvő beköltözések között.** A Velencei-tó turizmusának az 1990-es évek után elhatalmasodó válságában a magyarországi turizmus trendjeinek teljes átalakulása mellett döntő szerepet játszott az infrastrukturális fejlesztések hiánya, ami a Velencei-tó gazdasági potenciáljára is rányomta a bélyegét. A turisztikai szuprastruktúrához tartozó vendéglátóhelyek és kereskedelmi egységek területének változása, a szálláskapacitás bővülése egybe esett az 1970-es évektől egyre erősebben kimutatható beköltözésekkel. Az 1990-es évek statisztikai adatai már jelentős visszaesésről árulkodnak.

H3: Harmadik hipotézisem, miszerint a Velencei-tó településeinek turizmusfejlesztési sikerét nem befolyásolja nagy mértékben Gárdony és Velence városi funkcióinak bővítése, kutatási eredményeim alapján megdőlt. A Velencei-tó településeinek turisztikai funkcióvizsgálata, a kisvállalkozói illetve a potenciális látogatók körében elvégzett kérdőíves kutatások, a főkomponens illetve klaszterelemzés megmutatták, hogy a Velencei-tó turizmusfejlesztésének sikerét alapvetően meghatározza Gárdony és Velence városi funkcióinak bővítése, tehát a 3. hipotézisem megdőlt.

H4: A XXI. század nagyobb szabású fejlesztési projektjei ellenére kijelenthetjük, hogy a **Velencei-tó turizmusa még nagyarányú fejlesztésekkel sem volt képes áttörni a térség földrajzi és gazdasági adottságaiból származó korlátokat,** az eredmények tehát igazolták 4. hipotézisemet. A legújabb létesítmények, köztük a tavat megkerülő kerékpárút, az új wellness-szállodák és egyéb attrakciók fejlesztése ellenére a statisztikai adatok elemzése során azt láthattuk, hogy a kedvező földrajzi és közlekedési helyzetből adódóan

az egyik alapvető fejlesztési célkitűzés, a turisták tartózkodási idejének sikeres megnövelése nem valósult meg.

Kutatásom eredményei alapján a Velencei-tó gazdaságfejlesztésére a következő javaslatokat fogalmaztam meg:

A fejlesztéspolitikai feladatok felsorolásánál figyelembe kell vennünk Budapest gravitációs zónájának, ezen belül a budapesti agglomeráció kiterjedésének növekedését is, mivel az agglomerációs folyamatok a szóban forgó zónában fekvő települések gazdaságára, társadalmára, környezeti állapotára, és ezekből következően a turizmusra is jelentős hatásokat gyakorolnak.

A jövő fejlesztéseit úgy kell megvalósítani, hogy a Velencei-tó háttértelepülései is részévé válhassanak a Velencei-tó turisztikai rendszerének, viszont falusias jellegüket és hagyományaikat továbbra is megőrizzék, amit a budapesti agglomeráció kiterjedésének előbb említett hatásai is nehezítenek.

A Velencei-tó, illetve a Gárdonyi járás települései csak egy tervezett, hosszú távú fejlesztési koncepcióval, a fenntartható turizmusra és gazdaságra épülő termékpalettával, egységes márkával és nem utolsósorban egy arra alkalmas cég vagy szervezet a jelenlevő gazdasági ágazatokat átfogó koordinálásával lehetnek piacképesek.

A desztináció márkázásához elengedhetetlen új arculat nagyon fontos elemeit képezik a modern internetes megjelenés, a turisztikai és gazdasági vállalkozások hálózatba tömörülése.

A jövőbeli kutatás szempontjából a következő főbb kutatási irányokat határoztam meg:

- A jövőben még további, jelentősebb anyagi erőforrásokkal is támogatott kutatásokra van szükség.

- A kutatási eredmények fényében fontos lenne egy a Velencei-tóra érkező egynapos látogatók számának és tartózkodási illetve költési szokásainak pontosabb meghatározását lehetővé tevő módszertan kidolgozása.

- A fejlesztési koncepciók hatékonyabb kidolgozása érdekében szükséges lenne megvizsgálni, milyen sikeres nyugat-európai minták elemei alkalmazhatók a Velence-tó környéki települések fejlesztésére.

5. A KUTATÁSI TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Tudományos folyóiratban megjelent folyóiratcikk:

1. **Wirth G.** (2016): A Velencei-tó fejlesztésének lehetőségei. In: Valóság. LIX évf. (2016) 6. sz. pp. 36-52. ISSN: 0324-7228
2. **Wirth G.** (2016): Gárdonyi imázsa a turisztikai funkciók tükrében. In: A falu. XXXI. évf. (2016) 2. sz. pp. 33-46. ISSN: 0237-4323
3. **Wirth G.** (2014): *Pázmánd és a Velencei-tó turizmusa a jövő útján* In: Acta Regionis Rurum 7. Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, pp. 66-80. ISSN: 1789-5588
4. **Wirth, G.** (2013): *Új utakon a Velencei-tó fővárosa.* In: A Falu, 2013. XVIII. évf. 1.sz., pp. 49-59 ISSN: 0237-4323

Idegen nyelven megjelent folyóiratcikk:

1. **Wirth G.** (2017): Erfolgsfaktoren für den Tourismus am Velenceersee. In: E-Studies. Közlésre elfogadva. ISSN: 1338-1598
2. **Wirth, G.** (2016): Historical Review of the Tourism Development of Lake Velence. In: Turizam. Vol. 20, Issue 4. pp. 191-211. DOI: 10.18421/TRZ20.04-03
3. **Wirth, G.** (2016): Examination of the Correspondence between Regional Development and Tourism in the Settlements of Lake Velence. In: Studia Mundi Economica. Vol. 3 No. 2 pp. 134-144.

Könyvrészlet:

1. **Wirth G.** (2013): Gárdonyi településszerkezetének történeti változásai In: Utak és útkereszteződések. Főszerk.: Kahler Frigyes, Történelmi

Ismeretterjesztő Társulat Egyesület, Budapest, pp. 481-492. (VII. Tér és történelem) ISBN: 978-963-89727-1-2

2. **Wirth G.** (2015): *Gárdony a fürdővárosok útján* (Könyvrészlet) In: Fürdővárosok tanulmánykötet. Szerk.: Michalkó Gábor - Galambos István - Törzsök András - Wirth Gábor (2015) TITE - Magyar Földrajzi Társaság, Budapest pp. 189-199 ISBN: 978-963-89727-4-3

Konferenciakötetben megjelent publikációk:

1. **Wirth, G.** (2014): *A Velencei-tó gazdaságfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata a rendszerszemléleti megközelítés tükrében* In: A hely szelleme – a területi fejlesztések lokális dimenziói. Szerk.: Rechnitzer János–Somlyódy Edit–Kovács Gábor Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskolája, Győr 2014. pp. 654-664 ISBN: 978-615-5391-10-1
2. **Wirth, G.** (2014): *A mi Velencénk: A turisztikai tér és miliő összefüggésrendszerének változásai a „Velencei-tó kapujában”* In: Cooling Cubes- Fürdőfejlesztési Stratégiák és Hálózatok Konferencia. Szerk.: Martyin Zita - Vedrédi Katalin. SZTE-TTIK Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék Szeged, 2014 június 26. pp. 82-93 ISBN: 978-963-482-751-1
3. **Wirth, G.** (2015): *Die Zusammenhänge des Tourismus und der lokalen Wirtschaftsentwicklung am Velencer See.* In: Strukturális kihívások - reálgazdasági ciklusok Konferencia. NYME-KTK, Sopron, pp. 539-552. ISBN: 978-963-334-265-7

Tanulmánykötet szerkesztés:

1. Fürdővárosok tanulmánykötet. Szerk.: Michalkó Gábor-Galambos István-Törzsök András-**Wirth Gábor** (2015) TITE-Magyar Földrajzi Társaság, Budapest, 292 p. ISBN: 978-963-89727-4-3